

Till

Statssekreterare Maja Lundbäck

Klimat- och näringslivsdepartementet

103 33 Stockholm

maja.lundback@regeringskansliet.se

kn.registrator@regeringskansliet.se

Bättre effektbalans genom kapacitetsinkomster

I den modell med elprisområden som Sverige har är hanteringen av kapacitetsinkomster helt central eftersom de är det avgörande verktyget för förbättring av elnät/elpriser och därmed svensk konkurrenskraft. Handelskammaren har därför granskat hanteringen och presenterat slutsatser för Energimarknadsinspektionen. I bilaga finns vår skrivelse/memo till Energimarknadsinspektionen.

I korthet finns stora möjligheter om kapacitetsintäkter sätts in mer aktivt i enlighet med regelverket

- Ny balanskraft kan tas fram med upphandling av mothandel
- Satsningar på nät och stationer kan sänka kostnaden för nya kraftverk i bristområden

När detta sker med medel som redan betalats in av elkunder kan detta ske utan framtida avgiftshöjningar. Det är satsningar med stora politiska och ekonomiska fördelar för ökad konkurrenskraft och ökad köpkraft.

Regeringen har stora möjligheter att påverka frågan i positiv riktning. Skyndsamt agerande kan innebära beslut om ny effekt i Sydsverige under mandatperioden och anslutning 2027/2028.

Den svenska obalansen i effekttillgång måste åtgärdas

SE4 och SE3 har som bekant en unik situation med negativ effektbalans. Detta innebär att företag inte erbjuder effekt vid investeringar och bidrar tillsammans med svag överföring till prisnivåer i SE3 och i synnerhet SE4 som dränerar svensk konkurrenskraft. Vi bedömer att effektkön i SE4 motsvarar närmare 2.500 MW förbrukning, men vi vet att många företag avstår helt från att ställa sig i effektkö eftersom de får beskedet att effekt inte kan erbjudas före 2030.

Enligt den senaste sammanställningen från entso-e (winter outlook 2024/25) ser balansen ut som följer.

Svensk effekttilgång och behov enligt entso-e winter outlook 2024/25 (MW och MWh/h)										
	Utbud, marknad				Kraft-reserv	Max behov	Netto	Netto bas+annat förnybart **)	Netto bas+reserv	Andel bas/behov
	Totalt	Baskraft *)	annat förnybart	Sol/vind						
SE1	8 967	5 541	194	3 181		2061	6 906	3 674	3 674	278%
SE2	16 068	7 650	765	7 532		3015	13 053	5 400	5 400	279%
SE3	21 708	9 649	2 407	8 983		17129	4 579	-5 073	-5 073	70%
SE4	4 688	237	743	3 262	662	4635	53	-3 655	-2 993	21%
DE	248 839	76 417	10 488	159 334	4 577	79 348	169 491	7 557	1 646	110%

Källa: Entso-e winter report 2024/25. Sammanställning Handelskammaren

*) Baskraft = fossilt, vattenkraft och kärnkraft, i Tyskland ingår även kol och annan icke förnybar (non RES) produktion.

**) optimistiskt antagande om att allt "annat förnybart" kan betraktas som baskraft

Två möjligheter som kan ge resultat under mandatperioden

Vi vill fästa regeringens uppmärksamhet till två möjligheter som kan förbättra situationen.

I bilagda skrivelse till Energimarknadsinspektionen går Handelskammaren igenom hur SVK använder kapacitetsintäkterna. Sammanfattningsvis saknas sammanhang mellan var de problem finns som ger upphov till kapacitetsinkomster och var medlen sätts in.

För det första behöver **mothandelsaffärer öka genom upphandling av nya resurser** (kraftverk)

Svenska kraftnät uppger i sin rapport om kapacitetsinkomster att de kan öka mothandel, men saknar resurser (kraftverk) som kan erbjuda affärer. Men regelverket tillåter satsningar på framtida resurser och det finns modeller för upphandling där kontrakt erbjuds den som bygger ny kapacitet.

- Regeringen bör ge SVK i uppdrag att aktivt erbjuda mothandelskontrakt till alla producenter som projekterar ny relevant effekt. I SE4 och SE3 kan detta konkret röra sig om långsiktiga och omfattande mothandelskontrakt med ny baskraft som gasturbiner eller kraftvärme.
- I EU finns exempelvis förslag på **redispatch payment guarantee** som är förenligt med EUs regelverk. (se TransnetBW, *Redispatch Payment Guarantee: incentives for investing in the construction of reliable capacity at system-relevant sites*, 2023)

För det andra finns behov av **satsningar på nätinvesteringar för anslutning av ny effekt även i bostområden. Detta kan vara på plats 2027-2028.**

Tabellen nedan sammanfattar var SVK föreslår investeringar. Bland annat handlar det om ersättningsinvesteringar (stationsförnyelse) som också har som uttalat syften att ansluta framtida vindkraft i SE1 och SE2.

	SE1	SE2	SE3	SE4
Betalda kapacitetsintäkter (ex moms)	5 007	1 022	42 266	36 636
Nätinvesteringar 2024-30, total	7 009	4 895	22 064	4 180
inbetalt per capita, kr	9 137	946	7 287	11 727
investerar per capita, kr	12 790	4 532	3 804	1 338
Kvot	140%	479%	52%	11%

Handelskammaren har påtalat detta för Energimarknadsinspektionen. Men även regeringen har stort utrymme att agera.

I debatten har framförts att motsvarande satsningar i bristområdet SE4 inte är möjliga på grund av regelverket. Handelskammaren har därför genomfört en **rättsutredning**. Slutsatsen är att varken förordning eller ACERs metod utesluter nätinvestering med kapacitetsinkomster i form av så kallad linjär anslutning av station eller utbyggnad av station off shore. Beslut från Kommissionen visar tvärtom att satsningar på station off-shore är fullt förenligt med regelverket. Vid kontakt med SVK har de ingen information som motsäger detta och uppger att de saknar underlag för att sådana satsningar skulle vara i strid med regelverket.

I SE4 finns idag mycket få projekt för ny kraftproduktion före 2020. Det är därför nödvändigt att undersöka möjligheten att genomföra satsningar på station och anslutning, inklusive off shore. Detta för att åtgärda effektsituationen i närtid och för att leva upp till regelverket.

- Regeringen bör ge SVK i uppdrag att investera kapacitetsintäkter i bristområden på samma sätt som i överskottsområden, det vill säga med syftet att underlätta ansluta ny kraftproduktion. Detta inbegriper anslutning av havsbaserad vindkraft i SE4 genom anläggning av station off-shore.

Utöver detta bör noteras att Sveriges unikt svaga effektbalans påverkar även vår omvärld och utsikterna för att Kommissionen ser positivt på förslag att aktivera kapacitetsintäkter ännu mer offensivt är mycket goda. Kommissionen kan förväntas se positivt på förslags om stärker konkurrenskraft och omställning. Även Acers metod tar höjd för förslag som inte uttryckligen räknas upp i metodologin (se kategorin ix, övrigt).

Det är uppenbart att modellen med elområden inte förutsåg att det kan uppstå så extrema obalanser som Sverige har internt. Skrivningar om balans inom elområden och stabila priser i regelverket (EU) 2015/1222 och 2019:943 gör detta uppenbart.

Sverige bör därmed ha utrymme att föreslå extraordinära insatser så länge de förstärker effektbalansen i bristområden eller ökar överföringen. De enorma belopp som skapats i kapacitetsintäkter uttrycker en extrem situation som kräver extraordinära insatser.

Översyn av tariffreduktion

Slutligen bör regeringen se över hur SVK och Ei hanterar den tariffreduktion som nu sker med mycket stora belopp. Vi ser stor risk att hanteringen innebär en förmögenhetsöverföring utan relevans för förordningens syften.

Årtal för gemensamt elområde

Hela syftet med elområden är att skapa resurser för att jämna ut villkor mellan områden (genom mothandel och dirigerings) och nätinvesteringar. De belopp som nu flyter in torde om de används till sitt syfte kunna åstadkomma denna utjämning.

Om inte utjämning sker så saknas grund för att ha indelningen. Tidöavtaets analys på detta område har alltså stärkts ytterligare och den omtalade utredning om övergång till gemensamt prisområde med en handlingsplan bör därför genast genomföras.

Malmö den 10 februari 2025

SYDSVENSKA HANDELSKAMMAREN

Per Tryding

Vice VD

Johan Eklund

Chefsekonom

Bilaga: Memorandum Kapacitetsintäkter till Ei